

Surahammars kommun

kommunen@surahammar.se

2023-04-18

Dnr SI 2022:583

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolor i kommuner
med låg utbildningsnivå vid Hammarskolan i
Surahammars kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19–20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning avseende med vilken kvalitet Hammarskolan arbetar för att genom undervisning och studie- och yrkesvägledning stärka elevernas tillit till den egna förmågan, ge dem möjlighet till utveckling och en bred bild av möjliga studie- och yrkesval. Granskningen omfattar årkurserna 7–9 vid den aktuella skolan.

Skolinspektionen gör bedömningar i förhållande till de kvalitetskriterier som myndigheten satt upp inom det granskade området. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, utifrån om kvalitetskriterierna uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen i normalfallet att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär därefter en skriftlig redovisning av huvudmannen som visar vilka förbättringsåtgärder skolan vidtagit. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolor i kommuner med låg utbildningsnivå \(skolinspektionen.se\)](https://skolinspektionen.se).

Beslut:

Skolinspektionens bedömningar

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Hammarskolan i följande utsträckning:

Bedömningsområde 1: En undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt

Skolinspektionen bedömer att lärarna utformar en undervisning som *i flera delar* präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömningsområde 2: Förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Skolinspektionen bedömer att rektorn *i flera delar* skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömningsområde 3: Inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *låg utsträckning* integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Bedömningsområde 4: Förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *låg utsträckning* skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval.

Identifierade utvecklingsområden

Utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande delar:

- Lärarna behöver utveckla sin undervisning så att alla elever stimuleras och utmanas utifrån sina kunskapsmässiga nivåer och så att alla elever får kontinuerlig återkoppling som innehåller information om styrkor och hur de kan utvecklas mot målen.
- Rektorn behöver utveckla det skolgemensamma resultat- och analysarbetet där skolpersonalen är delaktig även i utvecklingsarbetet med att identifiera mål och insatser.
- Lärarna behöver utveckla arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen. I detta arbete behöver lärarna i högre utsträckning problematisera och visa på alternativ till traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval. Rektorn behöver ge förutsättningar för en vägledning som är integrerad i undervisningen och som vidgar elevers perspektiv.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 31 oktober 2023 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2022:583) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Bedömningsområde 1: En undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningen präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterier:

- Lärarna utformar undervisningen utifrån en hög tillit till elevernas förmåga att prestera. Lärarna utformar undervisningen så att alla elever, utifrån deras kunskapsmässiga nivåer, stimuleras och utmanas att nå så långt som möjligt. Vid behov samverkar lärarna och elevhälsan för att möta och stimulera eleverna utifrån deras kunskapsmässiga nivåer.
- Lärarna stärker elevernas tillit till den egna förmågan genom att ge dem uppmuntran och bekräftelse för sina ansträngningar. Lärarna ger kontinuerlig återkoppling till eleverna om hur de ligger till just nu och om hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer. Lärarna ser till att eleverna får uppleva att de gör framsteg och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna utformar en undervisning som i *flera delar* präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna utformar en undervisning som till viss del ger eleverna stimulans utifrån de olika kunskapsmässiga nivåer de befinner sig på. Vissa lärare utformar inte undervisningen utifrån en hög tillit till elevernas förmåga att prestera. Lärarna samverkar med elevhälsan för att möta och stimulera elever, men det gäller i första hand kring elever som riskerar att inte nå målen.

Vidare visar granskningen att lärarna i ganska hög grad stärker elevernas tillit till den egna förmågan genom att ge dem uppmuntran och bekräftelse för sina ansträngningar så att de ska utvecklas så långt som möjligt men att återkopplingen varierar i frekvens och kvalitet.

Vissa lärare har strategier för att säkerställa att eleverna förstår och använder den återkoppling som lärarna ger och ser till att eleverna får uppleva att de gör framsteg och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt, men inte alla. Lärarna låter eleverna sällan reflektera över sitt egna lärande. Det pågår ett utvecklingsarbete på skolan om hur lärarna kan arbeta för att konkretisera och förtydliga målen för eleverna ännu mer.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Lärarnas förväntansbilder skiljer sig åt, vissa lärare har höga förväntningar, medan andra inte har det i samma utsträckning

Granskningen visar att vissa lärare utformar undervisningen utifrån höga förväntningar på eleverna, medan andra lärare har lägre förväntningar på eleverna baserat på elevernas inställning och engagemang för skolarbetet. I lärarintervjuerna framkommer det att lärarna upplever att flera elever nöjer sig med att nå de betygskriterier som minst ska uppfyllas. I elevintervjuerna framkommer det att lärarna generellt förväntar sig att alla elever ska nå minst ett E i betyg. Om man har högre ambitioner är upp till eleven själv att prata med läraren och de flesta lärare stöttar sådana initiativ. I elevintervjuerna framkommer det dock att en del elever upplever att vissa lärare har låga förväntningar på eleverna. Det kan komma till uttryck genom att eleven får enklare uppgifter direkt från start med motiveringen att det blir för svårt för eleven med den mer avancerade uppgiften. Eleven kan också få en lättare uppgift eller bara uppmanas hoppa över uppgifter, istället för att få hjälp med den mer avancerade uppgiften. Detta trots att eleven själv inte uttrycker en sådan önskan. Samtidigt framkommer det att vissa elever upplever att lärarna har höga förväntningar på dem och att de ofta blir uppmuntrade att nå högre och att det är så i de flesta ämnen. Enligt eleverna är lärarnas förväntningar kopplade till elevens ambitionsnivå.

Lärarna stimulerar i olika utsträckning eleverna utifrån deras kunskapsmässiga nivåer

Granskningen visar att vissa lärare utformar sin undervisning så att eleverna stimuleras och utmanas utifrån sin nivå. Enligt lärarna är det stora skillnader när det gäller kunskaps- och ambitionsnivå hos eleverna och det skiljer sig åt både mellan klasser och även inom klasserna. Lärarna säger att de därför arbetar med olika typer av material och uppgifter för att möta alla elevers individuella behov. De flesta lärare uppger dock att de brukar börja med att ha en gemensam genomgång eller arbete med någon form av basuppgifter som alla ska göra för att sedan differentiera utifrån olika elevers kunskapsnivåer.

Detta bekräftas också av eleverna som berättar att det vanligaste är att alla elever får arbeta med samma uppgift. I matematiken är det dock vanligt att lärarna nivåanpassar uppgifterna och det kan även ske i andra ämnen som exempelvis svenska och engelska. Generellt handlar det om att eleverna kan få enklare uppgifter om de uppfattar att det är för svårt men eleverna ger också exempel på att vissa lärare kan fråga om eleverna vill ha svårare uppgifter. En lärare uppger att hen vill att alla elever ska göra samma grundläggande uppgifter men att de är "utan tak". Det är för att göra det möjligt för de elever som vill, att kunna fördjupa sig. En lärare upplever dock att det är svårt att stimulera eleverna som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling i de naturorienterande ämnena då undervisningen måste läggas på en mycket grundläggande nivå för att möta eleverna som behöver ha mycket stöd och stöttning. Enligt läraren blir undervisningen för de elever som ligger långt fram kunskapsmässigt tråkig. En del lärare upplever också att det finns ett visst motstånd bland en del elever att göra fördjupningsuppgifter. I elevintervjuerna framkommer det också att eleverna ibland kan få arbeta klart med uppgifter i andra ämnen när de är klara med sina uppgifter istället för att arbeta med fördjupande uppgifter.

I intervjuerna med både elever och lärare framkommer det att de flesta lärarna, genom ett aktivt lärarstöd, hjälper eleverna att komma vidare i sitt lärande. Det kan ske genom att läraren går runt i klassrummet och hjälper eleverna, formulerar om frågor eller fångar upp saker för att gå igenom tillsammans med hela klassen. Det finns dock elever som tycker att det är svårt att hänga med i vissa ämnen. Eleverna uttrycker att det går för fort, de får inte tillräckligt mycket hjälp och det är för svåra uppgifter.

Granskningen visar vidare att lärarna i viss utsträckning samverkar med elevhälsan för att stimulera eleverna utifrån deras kunskapsnivåer. I intervjuerna med lärarna framkommer det att lärarna upplever att de kan få stöd av elevhälsan i form av råd och handledning kring elever som har svårt att nå upp till målen men att de inte diskuterar elever som har nått längre i sin kunskapsutveckling. Denna bild stämmer också väl överens med den som framkommer i intervjun med representanter för elevhälsan. Lärarna rådgör främst kring elever som har behov av stöd, både på grupp och på individnivå. Enligt rektorn finns det dock god kompetens hos elevhälsan för att samverka även kring elever som behöver utmanas och stimuleras i sitt lärande.

Många lärare ger uppmuntran till eleverna kopplat till deras ansträngningar, men eleverna får sällan reflektera kring sitt eget lärande

Granskningen visar att eleverna tycker att de allra flesta lärare ger uppmuntrande kommentarer utifrån de framsteg som eleverna gör. Lärarna ger dock sällan eleverna möjlighet att själva reflektera över sitt eget lärande.

I intervjuerna med eleverna framkommer det att lärarna ger eleverna uppmuntrande kommentarer individuellt i klassrummet eller på gruppnivå. Läraren kan säga "bra jobbat" för att motivera eleverna att arbeta vidare. Det sker mest i ämnena engelska och svenska, men även i andra ämnen. I elevintervjuerna framkommer det att eleverna någon gång arbetat med kamratbedömning i svenska och engelska, men att de utöver det sällan får möjlighet att reflektera över sitt eget lärande. Detta är något som också bekräftas i intervjuerna med lärarna som säger att det, förutom inför utvecklingssamtalen, enbart sker vid enstaka tillfällen, exempelvis i slutet av ett arbetsområde eller en termin. Läraren i hem- och konsumentkunskap säger dock att hen kontinuerligt arbetar med att eleverna får reflektera kring sitt lärande. Läraren brukar låta eleven först fundera själv och sedan prata tillsammans med eleven för att eventuellt komplettera kring det som eleven gör bra och det som eleven behöver utveckla. En lärare som undervisar i NO berättar att det sker spontana reflektioner då läraren arbetar med samtalsmodellen enskilt-par-alla (EPA).

De flesta lärare ger eleverna återkoppling, men frekvensen och kvaliteten på återkopplingen skiljer sig åt mellan olika lärare och ämnen

Granskningen visar att många lärare ger återkoppling men att vissa lärare inte ger återkoppling lika kontinuerligt som andra lärare. Det skiljer sig också åt mellan lärarna hur utvecklad återkopplingen är när det gäller information om var eleverna ligger till och hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer. Vanligast är att återkopplingen sker muntligt i klassrummet under lektionerna, men i vissa ämnen kan den även ske digitalt genom delade dokument där läraren ger feedback under arbetsprocessen. Några lärare ger som exempel att de brukar använda sig av metoden *two stars and a wish*¹ samt skriftliga kommentarer på skolans digitala lärplattform i samband med att eleverna har lämnat in en uppgift eller gjort ett prov. I intervjuerna lyfter eleverna särskilt fram engelska och svenska som ämnen där feedbacken är mer kontinuerlig och tydligt beskriver elevernas styrkor och utvecklingsbehov i relation till specifika mål eller uppgifter. I intervjuerna framkommer det dock att det också finns lärare som bara ger dem poäng eller resultat på prov och uppgifter utan kommentarer för att hjälpa eleven att förstå vad och hur eleven ska göra för att utvecklas vidare.

Granskningen visar vidare att vissa lärare har strategier för att säkerställa att eleverna förstår och använder den återkoppling som lärarna ger. En lärare berättar exempelvis att hen först lägger in de skriftliga kommentarerna på uppgifterna eller proven i den digitala lärplattformen och därefter lägger in resultatet, för att säkerställa att eleverna faktiskt läser och tar del av de skriftliga kommentarerna och inte bara resultatet.

¹ Metoden går ut på att bedöma exempelvis arbeten, presentationer, redovisningar genom att ge två beröm och ett förslag på vad som kan utvecklas till nästa gång.

Flera lärare berättar även att de följer upp de skriftliga kommentarerna med vissa elever för att säkerställa att de förstått feedbacken. Enligt lärarna är eleverna i årskurs 9 mer intresserade av att förstå återkopplingen och kan ställa frågor kring den. I en lärarintervju ges exempel på att elever får prata i grupp med andra elever om den feedbacken de fått från läraren.

Enligt lärarna och rektorn pågår utvecklingsarbetet "lakttagbara mål" på skolan. Det handlar om hur lärarna kan förtydliga målen för eleverna ännu mer. Insatsen är ett resultat av att rektor i sitt analysarbete sett att eleverna har svårt att förstå och ta till sig målen. Arbetet leds av skolans förstelärare med lärarna på ämnes- och arbetslagstid.

Bedömningsområde 2: Förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterier:

- Rektorn är väl insatt i hur skolans lokala kontext² kan präglade skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas förväntningar och inställning till skolarbete. Rektorn agerar vid behov för att förändra en låg förväntansbild. Rektorn försäkrar sig om att skolans personal förmedlar tillit till elevernas förmåga i syfte att stärka elevernas engagemang för skolarbetet.
- Rektorn ser till att det finns ett skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling. Efter uppföljningar av elevresultat och skolans arbetsprocesser vidtar rektor vid behov åtgärder för att alla elever ska ges möjlighet att nå så långt som möjligt. Rektorn förmedlar att det är skolans ansvar att se till att eleverna ges förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt.

² Det omgivande samhället.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *flera delar* skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn är väl insatt i hur skolans lokala kontext kan prägla skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas förväntningar och inställning till skolarbete. Rektor har ett visst arbete för att förändra en låg förväntansbild i syfte att stärka elevernas engagemang för skolarbetet.

Granskningen visar vidare att rektorn har god kännedom om skolans resultat genom en bred uppföljning av både elevresultat och skolans arbetsprocesser. Rektorn involverar dock i låg grad skolpersonalen i det gemensamma arbetet med att analysera de skolövergripande resultaten, diskutera orsaker och ta fram utvecklingsåtgärder.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Rektorn har god kännedom om den lokala kontextens betydelse för elevernas, vårdnadshavarnas och personalens inställning till skolarbetet

Granskningen visar att rektorn har god kännedom om skolans lokala kontext och hur den kan påverka elevernas, vårdnadshavarnas och skolpersonalens inställning till skolarbete. Enligt rektorn är skolans elevunderlag utmanande då det finns en stor grupp elever och vårdnadshavare som har lågt engagemang för skolan. Det kan visa sig i att vårdnadshavare har låga förväntningar på elevernas studieresultat eller säger nej till de insatser som skolan vill sätta in för att stötta elever som riskerar att annars inte nå målen. Enligt rektorn finns det också många elever på skolan som saknar en målbild och inte riktigt vet varför de ska prestera eller varför de exempelvis sökt ett visst gymnasieprogram. Enligt rektorn måste skolan verka för att kompensera det som vissa eleverna inte får med sig hemifrån. I intervjun med rektorn framgår det även att rektorn uppmärksammat att alla lärare inte har samma höga förväntningar på eleverna. Enligt rektor kan en del lärare exempelvis förklara att låga resultat för pojkarna beror på att de är mer omogna jämfört med flickorna. Rektor har även uppmärksammat att det finns stora skillnader mellan klasserna när det gäller behov av stöd vilket skapat grupperingar av elever i vissa klasser där elevernas inställning och engagemang för skolarbetet är mer negativt.

Rektorn genomför vissa insatser för att motverka en låg förväntansbild

Granskningen visar att rektorn arbetar med personalens bemötande och förväntningar på eleverna men att arbetet behöver utvecklas. I intervjun med rektorn arbetar hen med personalens förhållningssätt för att inte elever ska riskera att bli placerade i fack och kategoriseras som exempelvis en "stökig elev". Enligt rektorn är det viktigt att alla elever får en chans att lyckas oavsett tidigare erfarenheter. Enligt rektorn skapar skolans pågående utvecklingsarbete "lakttagbara mål" förutsättningar för kollegiala samtal kring hur lärarna kan bemöta och upprätthålla höga förväntningar på eleverna. Enligt rektor fattade hen beslut om att arbeta med detta efter låga resultat på frågor rörande mål och förväntningar på elevenkäter två år i rad. Enligt rektorn arbetar skolan även med gemensamma strategier för att ge eleverna stimulans på rätt nivå i undervisningen. I intervjun framkommer det även att rektorn vill att skolan ska arbeta mer med målbilder med eleverna.

Granskningen visar vidare att rektorn verkar för ett förtroendefullt samarbete mellan skolan och hemmen för att påverka elevernas och vårdnadshavarnas inställning till skolarbete. I intervjun med företrädare för elevhälsan framgår att samarbetet mellan skola och hem är mycket viktigt och att det är svårt att arbeta med eleverna om man inte har med sig vårdnadshavarna. Enligt företrädare för elevhälsan framhåller skolan vikten av att vårdnadshavare deltar på föräldramöten och ger därför möjlighet att även delta digitalt. I intervjuerna med representanter för elevhälsan och lärarna framgår det att det finns en förväntan från rektorn att lärarna ska ge tydlig information om elevens kunskapsutveckling på skolans digitala lärplattform som vårdnadshavare kan ta del av. I en av lärarintervjuerna framkommer det att eleverna vid terminsstart, på utvecklingssamtalen och klasstid får reflektera kring frågor som handlar om hur man som elev ska förhålla sig till skolarbetet. Enligt rektorn har skolan också arbetat med att skapa gemensamma frågor för årskurserna som eleverna ska svara på inför utvecklingssamtalen. Rektorn har även uppmärksammat att de kamrateffekter som kan finnas bland eleverna i sin tur kan påverka lärarnas egna förväntningar på eleverna. Bland annat berättar rektorn att de tidigare nivågrupperingarna i matematik, svenska och naturorienterande ämnen inte har gett några positiva resultat, varken för de starka eller svaga eleverna.

Det finns ett visst skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling

Granskningen visar att rektor regelbundet låter lärarna och övrig personal utvärdera och analysera de egna elevernas kunskapsutveckling men att rektorn i låg grad involverar skolpersonalen i det skolövergripande utvecklingsarbetet utifrån skolresultaten. I intervjun med specialpedagogen framkommer det att elevhälsoteamet årligen följer upp resultat utifrån ämneskategorier, betygsnivåer och flickors och pojkars resultat.

Hen är dock osäker på om lärarna har kännedom om hur det ser ut på skolnivå och efterfrågar ett mer skolgemensamt uppföljningsarbete utifrån resultat och kartläggningar. I slutet av varje läsår utvärderar lärarna sina egna resultat samt diskuterar resultaten i ämneslaget. Lärarna utgår då från betygsstatistik som de får av rektorn samt svarar på frågor som skolledningen ställer. I intervjuerna med lärarna och representanterna för elevhälsan framkommer det vidare att skolpersonalen visserligen tar del av den årliga sammanfattning som rektor gör men att de inte är delaktiga i att formulera några särskilda mål utifrån resultaten. Detta bekräftas även i intervjun med rektorn.

Rektorn följer upp elevresultat och skolans arbetsprocesser

Granskningen visar att rektorn har god kännedom om skolans verksamhet och följer upp skolans arbetsprocesser, elevernas kunskapsresultat på olika nivåer samt tar till vara på elevernas upplevelser av undervisningen. Utöver sammanställningar av elevernas kunskapsresultat på individ- och gruppnivå, skillnader mellan pojkar och flickors resultat samt lärarnas och ämneslagens utvärderingar så bygger rektorn sin analys på information från exempelvis elevenkäter och uppföljning av åtgärdsprogram. Enligt rektorn vill hen också ta del av informationen som kommer fram under utvecklingssamtalen och i år har rektor avsatt särskild tid för lärarna för att arbeta med uppföljning av utvecklingssamtalen. Rektorn hoppas att det ska signalera till lärarna att utvecklingssamtalen är ett viktigt redskap i skolans arbete med att utveckla undervisningen och förhoppningsvis ge rektorn ännu mer relevant underlag för analysarbetet. Enligt rektorn får hen bra stöd av andra rektorer i kommunen i arbetet med att utveckla skolans systematiska kvalitetsarbete och rektorerna har möte en heldag i veckan.

Rektorn analyserar elevresultat och skolans arbetsprocesser men involverar i låg grad skolpersonalen i arbetet med utvecklingsåtgärder

I analysen av elevernas kunskapsresultat söker rektorn förklaringar till kunskapsresultaten i skolans arbetsprocesser och de förutsättningar skolan ger för undervisningen och elevernas lärande men involverar i liten utsträckning skolpersonalen i detta arbete. I intervjuerna med både rektorn och skolpersonalen framkommer det att det är rektorn som sätter mål för kommande läsår. Detta läsår har rektorn genomfört en stor organisationsförändring på skolan och infört blockschema, bland annat för att förebygga frånvaro och stök i korridorerna. Rektorn har även beslutat att ta bort nivågrupperingar i matematik, engelska och NO. Enligt rektorn är det bättre med mer kunskapsmässigt heterogena grupper då elever i behov av extra stöttning kan dra nytta av de elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling och menar att lärarna kan möta elevernas olika kunskapsnivåer genom extra anpassningar. Enligt rektorn genomfördes dock organisationsförändringen snabbt och utan att hen hann förankra den bland vare sig elever eller personal.

Det framkommer att eleverna har fått utvärdera den nya schemastrukturen och att det skett en del förändringar men att problemen som eleverna upplever kvarstår.

Rektorn har även beslutat att skolan till nästa läsår ska vara mer delaktiga i arbetet att skapa de nya klasserna i årskurs sju. Tidigare har detta arbete helt skötts av de avlämnande skolorna vilket rektorn anser är orsaken till att det finns stora skillnader mellan klasserna när det gäller behov av stöd och grupperingar av elever i vissa klasser med lågt engagemang för skolan.

Bedömningsområde 3: Inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval

Här bedöms i vilken utsträckning inslag som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval integreras i undervisningen. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterium:

- Lärarna förmedlar en positiv syn på skolarbete och betydelsen av skolarbete för elevernas framtida studie- och yrkesval. Lärarna integrerar studie- och yrkesvägledningen i undervisningen och bidrar därigenom till att synliggöra faktorer³ som kan påverka studie- och yrkesval. Lärarna visar i undervisningen upp en bred vy av möjliga studie- och yrkesval.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *låg utsträckning* integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna till viss del förmedlar en positiv syn på skolarbete genom att framhålla betydelsen av skolarbetet för elevernas framtida studie- och yrkesval. Däremot integrerar lärarna i låg utsträckning studie- och yrkesvägledning i undervisningen och lärarna synliggör inte heller faktorer som kan påverka elevernas studie- och yrkesval. Lärarna visar inte heller upp en bred vy av möjliga studie- och yrkesval i undervisningen.

³ Såsom socioekonomisk bakgrund, kön och kulturell bakgrund.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierat utvecklingsområde* nedan.

Motivering

Lärarna kopplar i liten utsträckning ihop undervisning med vägledning inför elevens framtida studie- och yrkesval

Granskningen visar att de flesta lärarna i sin undervisning visar på skolarbetets generella betydelse för elevernas framtidsutsikter men sällan ger eleverna möjlighet att utveckla en förståelse för hur kunskaper i det aktuella ämnet kan ha betydelse för deras framtida studie- och arbetsliv. Lärarna berättar att de dagligen behöver motivera eleverna för att de ska engagera sig i skolarbetet. I intervjuerna med lärarna framkommer det att vissa motiverar eleverna genom att vara tydliga med syfte och förklara varför det kan vara bra att exempelvis kunna argumentera, räkna, eller kommunicera på engelska. Vissa lärare upplever dock att det är svårt att motivera eleverna eftersom de saknar intresse för ämnet. I intervjuerna med eleverna framkommer det att de allra flesta elever tycker att skolan är viktig eftersom det ger dem förutsättningar att komma in på en gymnasieutbildning. En lärare säger att hen brukar prata om framtida mål med elever som är skoltrötta för att öka motivationen för skolarbetet men utöver det ger lärarna få exempel på tillfällen i undervisningen där eleverna ges möjlighet att prata om och formulera framtida mål i syfte att bidra till ökad motivation för skolarbetet. En lärare som undervisar i svenska och SO ger dock exempel på att eleverna får skriva om sitt drömyrke, göra en framtidsplanering om livet som 35-åring samt skriva en faktatext om ett yrke. I intervjuerna med lärare och elever framkommer det att det kan komma upp frågor kring yrken och yrkesval i samband med arbetslivsorienteringsveckorna i årkurs 8 och 9 men att det är upp till varje lärare om och hur man arbetar med det i sitt ämne och inget som följs upp på något organiserat sätt. Vidare ger lärarna få exempel på hur lärarna i sin ämnesundervisning belyser vilka yrkesgrupper som kan knytas till ämnet. Enligt rektorn finns det lärare som naturligt integrerar studie- och yrkesvägledning i sina ämnen och som tycker det är viktigt att arbeta med det, men det finns också lärare som inte gör det. Enligt lärarna och eleverna framkommer det att eleverna får svara på frågor kopplat till framtida mål i samband med utvecklingssamtalen och inför gymnasievalet i årkurs 9.

Lärarna ger eleverna en begränsad bild av möjliga studie- och yrkesval och låter sällan eleverna reflektera kring faktorer som kan påverka dem

Granskningen visar att lärarna i undervisningen inte ger en bred bild av utbildningsvägar och yrken och sällan problematiserar kring hur föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval.

Varken lärare eller elever ger i intervjuerna några exempel på hur de synliggjort exempelvis uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt och hur det kan begränsa människors studie- och yrkesval. Förra terminen bjöd en lärare i SO in försvarsmakten för att prata med eleverna i årskurs 9 men utöver det framkommer det få exempel på hur lärarna i sin undervisning arbetar för att eleverna ska få kunskap om en variation av utbildningsvägar, yrken och branscher. Vidare skapar lärarna få tillfällen i undervisningen där eleverna får möjlighet att reflektera och diskutera framtida mål, studier och yrkesliv. Enligt eleverna kan det komma upp på klassföreståndartiden (KLF-tid) och inför perioderna med praktisk yrkeslivsorientering, ibland även spontant i klassrumsdiskussioner eller i samtal med lärare på raster men inte kopplat till några uppgifter i något ämne.

Bedömningsområde 4: Förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterium:

- Rektorn förmedlar betydelsen av att elever får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval, till såväl studie- och yrkesvägledaren som till lärarna. Rektorn ger förutsättningar för en vägledning som är integrerad i undervisningen och som vidgar elevers perspektiv.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *låg utsträckning* skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn inte på ett tydligt sätt förmedlar betydelsen av att elever får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval, varken till studie- och yrkesvägledaren eller till lärarna. Rektorn ger heller inte lärarna och studie- och yrkesvägledaren tillräckliga förutsättningar för att integrera vägledningen i undervisningen för att vidga elevernas perspektiv.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierat utvecklingsområde* nedan.

Motivering

Rektorn förmedlar inte betydelsen av en bred bild av möjliga studie- och yrkesval

Granskningen visar att rektorn inte förmedlar betydelsen av att eleverna får en bred bild av olika studie- och yrkesval till skolans personal eller utformar särskilda mål för skolans studie- och yrkesvägledning. I intervjun med rektorn framgår det att hen anser att det finns föreställningar och normer bland eleverna som begränsar dem i deras framtida val av studier och yrken. Enligt rektorn hänger detta samman med att en del elever saknar stöd hemifrån och att skolan behöver arbeta kompensatorisk och fånga upp den här gruppen av elever för att hjälpa dem att utveckla målbilder och tillit till sin egen förmåga. Enligt rektorn har hen dock inte inlett något särskilt skolgemensamt arbete för att studie- och yrkesvägledningen ska verka för att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Enligt rektorn har den nya studie- och yrkesvägledaren som började i höstas endast fått i uppdrag att detta läsår fokusera på arbetet med den praktiska yrkeslivsorienteringen för årskurs 8 och 9, gymnasievalet i årskurs 9 samt individuella vägledningssamtal. I intervjuerna framkommer det att eleverna ges få möjligheter att möta en variation av olika företrädare för arbetslivet och utbildningsväsendet. Eleverna i årskurs 9 har visserligen haft besök av företrädare från kommunen för att prata om olika yrken inom vård- och omsorg men utöver det ges få exempel på aktiviteter som syftar till att ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper och erfarenheter inför kommande studie- och yrkesval. Enligt rektorn är inte den nuvarande studie- och yrkesvägledningen organiserad så att eleverna får möjlighet att möta en variation av olika företrädare men hen planerar att höja kvaliteten på det arbetet genom att nästa läsår ha ett tätare samarbete med arbetsgivare och bland annat arrangera branschdagar.

Rektorn skapar inte förutsättningar för en integrerad studie- och yrkesvägledning i undervisningen

Granskningen visar att rektorn inte säkerställer att det finns förutsättningar för en integrerad studie- och yrkesvägledning som bidrar till att vidga elevernas perspektiv. I intervjuerna med lärare och representanter från elevhälsan framkommer det inte att rektorn uttryckt några särskilda förväntningar eller gett några riktlinjer för hur de ska arbeta med studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Exempelvis framkommer det att studie- och yrkesvägledaren har en elevuppgift kopplad till den praktiska yrkeslivsorienteringen som hen samlar in men rektorn har inte diskuterat med lärarna hur de ska arbeta med den praktiska yrkeslivsorienteringen kopplat till sin ämnesundervisning. I intervjun med rektorn och studie- och yrkesvägledaren framkommer det också att det i hög utsträckning saknas förutsättningar för att bedriva en integrerad studie- och yrkesvägledning. Bland annat saknar den nuvarande studie- och yrkesvägledaren formell utbildning.

Enligt rektorn kan det även finnas ett visst behov av kompetensutveckling hos lärarna för att kunna integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen men hen vet inte hur behoven ser ut. Enligt studie- och yrkesvägledaren finns det inte heller några särskilda möten avsatta för samverkan med lärarna utan det sker mer genom spontana möten eller genom att hen besöker de olika arbetslagen utifrån behov, exempelvis kring den praktiska yrkeslivsorienteringen.

I intervjun med studie- och yrkesvägledaren framkommer det vidare att rektor inte gett några särskilda riktlinjer för hur hen ska stötta lärarna i undervisningen. Enligt studie- och yrkesvägledaren finns det dock ett visst samarbete med lärarna i samband med den praktiska yrkeslivsorienteringen och även med lärare i SO. I intervjuerna med både lärarna och studie- och yrkesvägledaren framkommer det att rektorn är positiv och stöttar initiativ som kommer upp.

Enligt rektorn behöver skolan ta ett omtag kring studie- och yrkesvägledningsarbetet nästa läsår och bland annat uppdatera den nuvarande SYV-planen till de nya läroplansskrivningarna.

Identifierade utvecklingsområden

Stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt och stärka elevernas tillit till den egna förmågan

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom de områden som granskats bedömer Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver utveckla sin undervisning så att alla elever stimuleras och utmanas utifrån sina kunskapsmässiga nivåer och så att alla elever får kontinuerlig återkoppling som innehåller information om styrkor och hur de kan utvecklas mot målen.
- Rektorn behöver utveckla det skolgemensamma resultat- och analysarbetet där skolpersonalen är delaktig även i utvecklingsarbetet med att identifiera mål och insatser.

Av Skolinspektionens granskning framkommer att lärarna inte alltid utmanar och stimulerar eleverna utifrån deras kunskapsmässiga nivåer. Lärarna utformar därmed inte alltid undervisningen på ett sätt som förmedlar höga förväntningar på eleverna. Alla lärare ger inte heller eleverna kontinuerlig återkoppling med information om hur eleverna kan utvecklas ännu mer. Vidare ger lärarna sällan eleverna möjlighet att reflektera över och utvärdera sitt eget lärande.

Av granskningen framgår vidare att personalen visserligen gör egna analyser av sitt arbete men i låg grad är delaktig i det skolgemensamma utvecklingsarbetet. Skolpersonalen diskuterar sällan mål och utvecklingsinsatser utifrån rektors analys av resultaten vilket gör att skolpersonalen inte alltid har kunskap och förståelse för skolans utmaningar och att vissa beslutade mål och utvecklingsinsatser inte är förankrade på skolan.

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling, för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.⁴

Av läroplanen framgår att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden.⁵ Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet.⁶

Vidare ska läraren stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.⁷ Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.⁸

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen samt elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans de behöver.⁹ Rektorns beslut om de insatser som ska genomföras behöver också fattas utifrån enhetens gemensamma analys och bedömning av vad som ska utvecklas. På så sätt blir behoven väl förankrade i

⁴ 1 kap. 4 § och 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

⁵ Lgr 22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden.

⁶ Lgr 22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

⁷ Lgr 22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

⁸ Lgr 22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

⁹ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

organisationen och möjligheterna ökar för utvecklingsarbetet att bli en del av det dagliga arbetet.¹⁰

Skolinspektionen rekommenderar att lärarna utvecklar arbetet med att utforma undervisningen så att alla elever ges stimulans och utmaningar utifrån sin nivå. I detta arbete behöver vissa lärare i högre grad ta hänsyn till elevernas förändrade behov av utmaningar och på så sätt också visa höga förväntningar på eleverna. Det kan exempelvis handla om att tillhandahålla och aktivt utmana och uppmuntra eleverna att göra mer avancerade uppgifter när de når en viss nivå eller blir klara med vissa uppgifter.

Vissa lärare behöver också utveckla arbetet med att stärka elevernas tillit till den egna förmågan genom att ge dem uppmuntran och bekräftelse för sina ansträngningar. Detta kan ske genom att ge eleverna kontinuerlig återkoppling om hur de ligger till just nu och tydlig information om hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer. En sådan återkoppling kan beskriva elevernas styrkor och utvecklingsbehov i relation till specifika mål eller uppgifter. Att uppmärksamma eleverna på deras framsteg kan också ske genom att låta dem träna på självvärdering samt genom kamratåterkoppling, både vad gäller individuellt arbete och i grupp. Detta kan med fördel göras inom ramen för det pågående utvecklingsarbetet "Iakttagbara mål".

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn i högre grad skapar förutsättningar för lärarna att bedriva en undervisning som ger eleverna möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Det innefattar att i högre grad involvera skolpersonalen i arbetet med analysen av skolans kunskapsresultat. Genom att skolpersonalen är mer delaktiga i arbetet med att jämföra resultat på skolnivå för olika elevgrupper så får de en större förståelse för skolans utmaningar både på kort och på lång sikt. Det kan handla om eventuella skillnader och mönster såsom mellan flickor och pojkar, föräldrars utbildningsnivå, eller elever med svensk och utländsk bakgrund. Genom skolpersonalens delaktighet i analysarbetet blir behoven väl förankrade i organisationen och möjligheterna ökar för att det skogemensamma utvecklingsarbetet blir mer effektivt och en del av det dagliga arbetet.

För detta utvecklingsområde kan Skolverkets allmänna råd *Att planera, bedöma och ge återkoppling. Stöd för undervisning*¹¹ vara värdefullt att använda.

¹⁰ Skolverket (2012) Allmänna råd *Systematiskt kvalitetsarbete*, s. 34. Publikationen finns att ladda ner som PDF från Skolverkets webbplats: skolverket.se/publikationer

¹¹ Skolverket (2020). *Att planera, bedöma och ge återkoppling Stöd för undervisning*. Publikationen finns att ladda ner som PDF från Skolverkets webbplats: skolverket.se/publikationer

Vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom de områden som granskats bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen. I detta arbete behöver lärarna i högre utsträckning problematisera och visa på alternativ till traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval. Rektorn behöver ge förutsättningar för en vägledning som är integrerad i undervisningen och som vidgar elevers perspektiv.

Av Skolinspektionens granskning framgår att lärarna generellt framhåller betydelsen av skolarbete för elevernas framtida studie- och yrkesval men att de i låg utsträckning integrerar studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Det framkommer få exempel i undervisningen då lärare kopplar samman skolämnen med vägledning inför elevernas framtida studie- och yrkesval eller möjligheter för eleverna att reflektera kring sig själva och sin utveckling i förhållande till framtida mål. Den integrerade studie- och yrkesvägledningen bidrar inte heller i någon större omfattning till att ge en bred bild av möjliga yrken eller utbildningsvägar eller synliggöra faktorer som kan påverka elevernas studie- och yrkesval.

Skolinspektionens granskning visar vidare att rektorn inte förmedlat betydelsen av att eleverna ges en bred bild av möjliga studie- och yrkesval, till skolans personal och att det saknas ett samlat arbete kring hur studie- och yrkesvägledningen ska bedrivas på skolan. Vidare saknas förutsättningar för en integrerad studie- och yrkesvägledning i undervisningen som vidgar elevernas perspektiv på olika yrkesval. Bland annat saknar studie- och yrkesvägledaren till viss del kompetens för uppdraget samt organiserad samverkan med lärarna, exempelvis i form av mötesforum och avsatt tid.

I läroplanen anges att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.¹² Skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund. Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning.

¹² Lgr 22, avsnitt 2.2 Kunskaper

Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen samt vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.¹³ Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor.¹⁴

Av läroplanen framgår vidare att rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.¹⁵

Skolinspektionen rekommenderar att lärarna utvecklar arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen genom att koppla samman skolämnena med vägledning i undervisningen som en förberedelse för elevernas framtida studie- och yrkesval. I syfte att vidga elevernas perspektiv behöver lärarna i undervisningen i högre grad synliggöra hur olika uppfattningar om kön, social och kulturell bakgrund kan begränsa människors studie- och yrkesval samt ge eleverna möjlighet att i undervisningen reflektera kring framtida mål och olika studie- och yrkesval.

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn förmedlar betydelsen av att elever får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval, till lärarna. Rektorn behöver tydliggöra vilka vägledningssuppgifter som ligger på respektive yrkesgrupp och formulera konkreta mål för arbetet med att motverka traditionella föreställningar som begränsar elevers studie- och yrkesval. Rektorn behöver verka för att studie- och yrkesvägledaren kan användas som en resurs i att stödja lärarna i arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i den ordinarie verksamheten. Detta kan till exempel ske genom kompetensutveckling samt genom att uppdatera och implementera skolans nuvarande SYV-plan.

¹³ Lgr 22, avsnitt 2.6 Skolan och omvärlden.

¹⁴ Lgr 22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

¹⁵ Lgr 22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

För detta utvecklingsområde kan Skolverkets forskningsöversikt *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*¹⁶ användas. Skolinspektionen vill också framhålla modulen *Studie- och yrkesvägledning i undervisningen åk F-9* som finns på Skolverkets hemsida.¹⁷

På Skolinspektionens vägnar,

Beslutet har fattats av, Camilla Thinsz Fjellström.

Föredragande i ärendet har varit utredare Emma Frankl. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Ewa Mölleryd och Linda Wennler deltagit.

¹⁶ Skolverket (2020). *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*.

¹⁷ [Lärportalen | Studie- och yrkesvägledning i undervisningen åk F-9 \(skolverket.se\)](https://www.skolverket.se/2020/09/01/larportalen-studie-och-yrkesvagledning-i-undervisningen-ak-f-9)

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Underlag för bedömning

Skolinspektionen har genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Hammarskolan under vårterminen 2023. Vid intervjuerna har information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten inhämtats. Intervjuerna genomfördes av utredarna Emma Frankl och Ewa Mölleryd.

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever i årskurserna 8 och 9.
- Tre gruppintervjuer med lärare i årskurserna 7–9.
- En digital intervju med personal som har specialpedagogisk kompetens samt skolans studie- och yrkesvägledare.
- En intervju med skolans rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt officiell statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från intervjuerna för faktakontroll.

Fakta om granskad verksamhet

Hammarskolan är en grundskola med årskurserna 7–9. På skolan finns det totalt 346 elever fördelade på fem parallellklasser. I årskurs 7 går 205 elever, i årskurs 8 går 128 elever och i årskurs 9 går 113 elever.

På skolan arbetar totalt 36 lärare, varav 6 lärare saknar lärarlegitimation och 17 lärare saknar behörighet i ett eller flera av de ämnen de undervisar i. Skolan har tillgång till specialpedagogisk kompetens som uppgår till 1,8 heltidstjänster. Skolan har en studie- och yrkesvägledare som arbetar heltid och som började på skolan under 2022. Studie- och yrkesvägledaren har ingen formell utbildning som studie- och yrkesvägledare.

Ledningsgruppen består av rektor, biträdande rektor och administratör och har mötestid två gånger i veckan. Det finns en pedagogisk ledningsgrupp som består av rektor, biträdande rektor och två specialpedagoger. De har mötestid var tredje vecka. Skolans förstelärare har mötestid en gång i veckan för planering av utvecklingsarbete. Det finns även ämneslag som har mötestid varannan vecka. Hammarskolan är indelad i tre årskursarbetslag och arbetslagsledarna (en lärare från respektive arbetslag) har mötestid då de träffar rektor var tredje vecka. Arbetslagen består av cirka 10-12 personer. Det finns ytterligare ett mindre arbetslag för särskild undervisningsgrupp.

Under vårterminen 2023 kommer förstelärarna att hålla i en fortbildning under ämneslagstid två gånger per månad som handlar om iakttagbara mål.

Enligt Delmos segregationsbarometer år 2021 ligger skolan i ett område med goda socioekonomiska förutsättningar. Enligt Skolverkets officiella statistik är andelen elever på skolan med föräldrar som har eftergymnasial utbildning 43 procent läsåret 2021/22, vilket kan jämföras med riksgenomsnitt på 62 procent. Enligt Statistikmyndigheten SCB är andelen invånare i kommunen i ålder 16-64 år som har eftergymnasial utbildning 19 procent, vilket kan jämföras med genomsnittet i riket som är 37 procent. Vidare är det genomsnittligt meritvärde utifrån kön läsåret 2021/22 enligt Skolverkets officiella statistik 237,5 poäng för flickor och 208,2 poäng för pojkar, vilket kan jämföras med det genomsnittliga meritvärdet för elever i riket som är 240,3 poäng för flickor och 218,8 poäng för pojkar.

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer (26 kap. 20 § skollagen). Nedan redovisas de mål och riktlinjer som är relevanta för den här granskningen.

Stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt och stärka elevernas tillit till den egna förmågan

Skollagen

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.¹⁸

Läroplanen för grundskolan

Av läroplanen framgår att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen.¹⁹ Även elever som lätt når de betygsriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.²⁰ Undervisningen kan därför aldrig utformas lika för alla.

Av läroplanen framgår vidare att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende.²¹ Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet.²²

Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling.

¹⁸ 1 kap. 4 § och 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

¹⁹ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

²⁰ 3 kap. 2 § skollagen.

²¹ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

²² Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.²³

Läraren ska stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.²⁴ Läraren ska vidare: ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.²⁵

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans de behöver. Vidare har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.²⁶

Vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skollagen

Enligt skollagen ska elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses.²⁷

Läroplanen för grundskolan

I läroplanen anges att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.²⁸ Skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund.

²³ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för utveckling och lärande.

²⁴ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

²⁵ Ibid.

²⁶ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

²⁷ 2 kap. 29 § skollagen (2010:800).

²⁸ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning. Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen samt vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.²⁹

Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav/förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.³⁰ Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.³¹ Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor.³²

Rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.³³

²⁹ Lgr22, avsnitt 2.6 Skolan och omvärlden.

³⁰ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

³¹ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

³² Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

³³ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.